

Wyrok z dnia 6 stycznia 2009 r.

II UK 118/08

Termin przedawnienia przewidziany w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) ulega zawieszeniu w związku z zawartą przez strony na podstawie art. 29 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) umową o rozłożenie na raty należności z tytułu składek i biegnie na nowo od dnia uregulowania przez wnioskodawcę zaległości składkowych.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera, Małgorzata Gersdorf.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 stycznia 2009 r. sprawy z powództwa Leszka B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 28 lutego 2007 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2007 r. [...] Sąd Okręgowy dla Warszawy - Pragi w Warszawie oddalił apelację pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe z dnia 22 czerwca 2006 r., zmieniającego zaskarżoną przez wnioskodawcę Leszka B. decyzję organu rentowego z dnia 9 czerwca 2005 r. i przyznającego prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy prowadzeniu pozarolniczej działalności w dniu 8 czerwca 2004 r.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą pod nazwą „D.S.” od dnia 27 marca 2001 r. i z tego tytułu był zobowiązany do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W dniu 8 czerwca 2004 r. uległ wypadkowi przy pracy w trakcie wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. W dniu wypadku wnioskodawca zalegał z wpłatami z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i z tego względu, w dniu 27 września 2004 r. organ rentowy oraz odwołujący się zawarli umowę o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek w wysokości 7.505,25 zł według stanu na dzień 15 lipca 2004 r., przy czym zaległość z tytułu ubezpieczenia społecznego wraz z odsetkami ustawowymi wynosiła 6448,86 zł za okres od czerwca 2002 r. do kwietnia 2004 r., należność z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego łącznie z odsetkami ustawowymi - 617,58 zł za okres od lipca 2003 r. do kwietnia 2004 r., a należność z tytułu składek na Fundusz Pracy wraz z odsetkami ustawowymi - 438,81 zł za okres od maja 2003 r. do kwietnia 2004 r. W umowie strony ustaliły, że odwołujący się spłaci poszczególne raty zadłużenia w terminach wynikających z ustalonego harmonogramu spłat począwszy od dnia 15 października 2004 r., a zawarcie tej umowy spowodowało, że bieg terminów przedawnienia należności z tytułu składek objętych umową uległ zawieszeniu. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia nastąpiło od dnia zawarcia umowy do dnia płatności ostatniej raty określonej w harmonogramie spłat. Wnioskodawca spłacił całe zadłużenie do dnia 18 marca 2005 r., a w dniu 1 czerwca 2005 r. złożył wniosek o wypłatę jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy prowadzeniu działalności pozarolniczej, który miał miejsce w dniu 8 czerwca 2004 r. Organ rentowy odmówił wnioskowi, stwierdzając że zadłużenie wnioskodawcy z tytułu opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne zostało uregulowane w czasie późniejszym niż sześć miesięcy od dnia wypadku.

W świetle ustaleń faktycznych, między organem rentowym a wnioskodawcą - właścicielem firmy „D.S.”, została zawarta umowa (na podstawie art. 29 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.), o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek. W § 6 umowy zawarto postanowienie według którego „zawarcie umowy powoduje, że bieg terminu przedawnienia należności z tytułu składek objętych umową ulega zawieszeniu. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia następuje od dnia zawarcia umowy do dnia płatności ostatniej raty określonej w harmonogramie spłat.” W ocenie Sądu drugiej instancji, wskazane postanowienie umowy może stanowić pod-

stawę do przyjęcia, że bieg sześciomiesięcznego terminu wynikającego z art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199 poz. 1673 ze zm.), winien być liczony z uwzględnieniem faktu zawarcia między stronami umowy o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek. Przyjęcie - zgodnie ze stanowiskiem organu rentowego - że zawarta umowa o rozłożeniu na raty należności składkowych dotyczy jedynie przedawnienia należności z tytułu składek i powtarza unormowanie zawarte w art. 24 ust. 5a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i nie modyfikuje zasad przedawnienia prawa do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, które reguluje wyczerpująco art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych - wywoływałoby skutek, według którego fakt opłacenia przez odwołującego się składek w okresie objętym umową zawartą na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nie miałby *de facto* znaczenia dla dochodzenia ewentualnych roszczeń odszkodowawczych i takich uprawnień by nie dawał. Treść art. 29 ust. 1 oraz 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, upoważniającego organ rentowy do - między innymi - rozłożenia należności z tytułu składek na raty, jak również umowa zawarta między stronami pozwalają - w ocenie Sądu Okręgowego - na przyjęcie, że bieg 6-miesięcznego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, który uległ zawieszeniu w związku z zawartą przez strony umową, biegnie od dnia uregulowania przez wnioskodawcę zaległości składkowych, co dawało podstawę do dochodzenia świadczenia (por. art. 120 § 1 k.c.).

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pozwany organ rentowy i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, przez przyjęcie, że wnioskodawca „zachowuje prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy wykonywaniu działalności pozarolniczej, w sytuacji gdy obciążające go zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne nie zostało uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku, a jedynie rozłożone na raty”, oraz niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, „wyrażające się w pominięciu przez Sąd drugiej instancji, sformułowanej w tym przepisie normy prawnej, przewidującej powstanie prawa do jednorazowego odszkodowania wyłącznie w sytuacji,

gdy wystąpił u ubezpieczonego uszczerbek na zdrowiu”, oraz przepisów postępowania - art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., polegające na „utrzymaniu w mocy orzeczenia Sądu pierwszej instancji, przyznającego ubezpieczonemu prawo do świadczenia, pomimo nieustalenia wystąpienia wszystkich warunków, od jakich ustawa uzależnia powstanie prawa do świadczenia”, wniósł o jego uchylenie w całości.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o oddalenie skargi, a w razie przyjęcia, iż występuje w rozpatrywanej sprawie istotne zagadnienie prawne - utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli zarzut taki okaże się niezasadny). Przedstawionych w skardze zarzutów naruszenia przepisów postępowania nie można uznać za zasadne. Wskazany w skardze kasacyjnej jako jej podstawa art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. normuje katalog rozstrzygnięć sądu rozpoznającego w pierwszej instancji odwołania od decyzji organów rentowych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd pierwszej instancji, wydając rozstrzygnięcie merytoryczne, może albo uwzględnić odwołanie (§ 2 i 3), albo je oddalić (§ 1). Uwzględniając odwołanie, sąd może zmienić zaskarżoną decyzję w całości lub w części (oddalając odwołanie w pozostałym zakresie), orzekając zarazem co do istoty sprawy (§ 2), albo - w przypadku niewydania decyzji przez organ rentowy - zobowiązać organ do wydania decyzji w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny lub też samodzielnie rozstrzygnąć sprawę orzekając co do istoty sprawy (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego, jej treść wyznacza przedmiot decyzji, którą było w rozpatrywanej sprawie prawo do jednorazowego odszkodowania, i tylko o nim orzekały Sądy obu instancji. W tych warunkach ustalenia faktyczne poczynione w sprawie i stanowiące podstawę orzekania, są w postępowaniu kasacyjnym wiążące.

Nietrafny okazał się także zarzut naruszenia prawa materialnego. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługuje między innymi „jed-

norazowe odszkodowanie” ubezpieczonemu, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu; przy czym osobom prowadzącym pozarolniczą działalność i osobom z nimi współpracującym świadczenia wymienione w ustawie nie przysługują w razie wystąpienia w dniu wypadku lub w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł do czasu spłaty całości zadłużenia (ust. 2), zaś stosownie do ust. 3 powołanego przepisu, prawo do jednorazowego odszkodowania, przedawnia się, jeżeli zadłużenie, o którym mowa w ust. 2, nie zostanie uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku lub od dnia złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej. W skardze kasacyjnej, organ rentowy upatruje naruszenia art. 6 ust. 3 tej ustawy w uznaniu przez Sądy orzekające w sprawie, że bieg 6 miesięcznego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 ustawy, uległ zawieszeniu w związku z zawartą przez strony umową o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek, gdy tymczasem zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne nie zostało uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku, a jedynie rozłożone na raty. Poglądu tego Sąd Najwyższy nie podziela.

Stosownie do poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, między organem rentowym a wnioskodawcą została zawarta w dniu 21 września 2004 r. umowa (na podstawie art. 29 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych), w której strony uzgodniły rozłożenie na raty należności z tytułu składek. W § 6 umowy zawarto postanowienie, według którego „zawarcie niniejszej umowy powoduje, iż bieg terminu przedawnienia należności z tytułu składek objętych umową ulega zawieszeniu. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia następuje od dnia zawarcia umowy do dnia płatności ostatniej raty określonej w harmonogramie spłat.” W ocenie Sądu Najwyższego zacytowane postanowienie umowy, odnoszący się co prawda do zawieszenia biegu przedawniania należności składkowych, stanowi podstawę do przyjęcia, że bieg sześciomiesięcznego terminu wynikającego z art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, winien być liczony z uwzględnieniem faktu zawarcia między stronami umowy o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek. Co prawda art. 6 ust. 3 ustawy odczytywany literalnie i w oderwaniu od przepisów systemu prawa, a w szczególności podsystemu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, nie przewiduje instytucji zawieszenia lub przerwania biegu przedawnienia prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy, jednak - w

ocenie Sądu Najwyższego - nieuregulowanie w ustawie zawieszenia lub przerwania biegu przedawnienia (art. 6 ust. 3 ustawy), nie oznacza, że zawarcie umowy o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek nie przerywa (nie zawiesza) biegu tego terminu przedawnienia. Zgodnie z art. 1 pkt 4 ustawy systemowej, ubezpieczenia społeczne obejmują między innymi ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a ustawa określa zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne oraz podstaw ich wymiaru.

Wskazane przepisy, dają podstawę do przyjęcia, że również do tzw. ubezpieczenia wypadkowego stosuje się art. 29 ustawy systemowej, który pozwala na zawarcie umowy między zobowiązanym a organem rentowym w przedmiocie odroczenia lub rozłożenia należności składowych na raty „ze względów gospodarczych lub innych przyczyn zasługujących na uwzględnienie (...) uwzględniając możliwości płatnicze dłużnika oraz stan finansów ubezpieczeń społecznych”. Należy mieć przy tym na uwadze szczególne okoliczności rozpoznawanej sprawy, w której wnioskodawca spłacił całe zadłużenie do dnia 18 marca 2005 r., a w dniu 1 czerwca 2005 r. złożył wniosek o wypłatę jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy przyprowadzeniu działalności pozarolniczej, który miał miejsce w dniu 8 czerwca 2004 r. W związku z tym nie można akceptować sytuacji, w której organ rentowy mógłby wywodzić korzystne skutki prawne w postaci przedstawienia skutecznego zarzutu przedawnienia wobec wnioskodawcy, któremu nie można zarzucić niewywiązania się z zawartej pomiędzy nim a organem rentowym umowy. Tym samym (podzielając stanowisko jakie w sprawie wyraziły Sądy orzekające), trzeba przyjąć, że bieg 6-miesięcznego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 6 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ulega zawieszeniu w związku z zawartą przez strony umową i biegnie od dnia uregulowania przez wnioskodawcę zaległości składowych, bowiem nie do pogodzenia z konstytucyjną zasadą wyrażaną przez art. 2 Konstytucji, według której Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, byłoby przyjęcie, że opłacenie przez odwołującego się składek w okresie objętym umową zawartą na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nie o *de facto* znaczenia dla dochodzenia ewentualnych roszczeń odszkodowawczych i takich uprawnień by nie dawało.

Tym się kierując, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

